

Maas (60-41-21, juli '85, T. Mulder). De Schijnraket is langs de Maas een zeldzame verschijning. De plant is altijd schaars aanwezig op haar groeiplaatsen en ze komt hier veel minder voor dan langs de Rijnakken.

Muurbloemmosterd (*Hutera cheiranthos*). Tegelen, op perrontalud en aangrenzend deel van het emplacement, enkele tientallen (58-16-33, zomer '84, A. Koster). Afferden, langs de rijksweg aan noordzijde van het dorp en in wegberm voor de Hamert (46-44-53 resp. 52-26-45, zomer '83, M.T. Jansen). Volgens M.T. Jansen komt de Muurbloemmosterd op nog meer plaatsen in de berm van de rijksweg Venlo-Nijmegen voor. Deze oorspronkelijk uit Midden- en zuidelijk West-Europa afkomstige soort is in Oost-Brabant plaatselijk talrijk ingeburgerd en breidt zich uit. Ze is nu ook in Noord-Limburg plaatselijk ingeburgerd. Te verwachten valt dat de plant zich nog meer zal uitbreiden in zandige wegbermen en op spoorterreinen. Oppervlakkig gezien lijkt de plant het meest op Gewone zandkool (*Diplotaxis tenuifolia*).

Bunias (*Bunias orientalis*). Weert, op parkeerplaats bij station, vele exemplaren (57-38-33, zo-

mer '84, A. Koster); Mechelen, bij de Guulkoel (62-33-34, juni '85, H. Hillegers); Kanne, bij de brug over het kanaal (E7-34-22, zomer '85, M. Lejeune); Rothenbach-Meinweg (D), kleigroef (58-56-54, mei '84 R. van Ham). De Bunias is in Limburg en aangrenzend buitenland een zeldzame verschijning. Hij komt in Rijnland-Palts en Noordrijn-Westfalen plaatselijk veel voor in bermen van autowegen en breidt zich daar uit. Mogelijk duikt hij ook hier in snelwegbermen op.

Literatuur

- ADOLPHI, K., 1986. *Lepidium heterophyllum* (DC) Benth, eine in der BRD nicht ausgestorbene, sondern übersehene und verwechselte Art. Götting. Rundbriefe, 19(2) p. 78-79.
HAM, R.W.J.M. VAN DER, 1981. De Virginische kruiders (*Lepidium virginicum*) in Limburg. Natuurh. Maandbl. 70 p. 101-105.
HAM, R.W.J.M. VAN DER, 1982. *Barbarea intermedia* Boras en *Barbarea verna* (Mill.) Aschrs in Nederland. Gorteria 11, p. 36-39.
HAM, R.W.J.M. VAN DER, 1985a. *Barbarea stricta*.

In: J. MENNEMA et al., Atlas van de Nederlandse flora, deel 2, zeldzame en vrij zeldzame planten. Utrecht.

HAM, R.W.J.M. VAN DER, 1985b. *Lepidium heterophyllum*. In: J. MENNEMA et al., Atlas van de Nederlandse flora, deel 2, zeldzame en vrij zeldzame planten. Utrecht.

HAM, R.W.J.M. VAN DER, 1985c. *Lepidium ruderales*. In: J. MENNEMA et al., Atlas van de Nederlandse flora, deel 2, zeldzame en vrij zeldzame planten. Utrecht.

HOLVERDA, W.J., J. MENNEMA, R. VAN DER MEIJDEN, R.S.J. SMITS en E.J. WEEDA, 1986. Nieuwe vondsten van zeldzame planten in Nederland in 1984. Gorteria 13, p. 51-65.

KOSTER, A., 1984. Verspreiding en betekenis van de Nederlandse spoorwegflora. Notitie nr. 4. Ministerie van Landbouw en Visserij, adviesgroep Vegetatiebeheer.

KOSTER, A., 1985. Botanische waarnemingen op spoorwegterreinen in 1985. Notitie nr. 8. Ministerie van Landbouw en Visserij, adviesgroep Vegetatiebeheer.

PLATE, C.L., 1980. *Aconitum vulparia*. In: J. MENNEMA et al., Atlas van de Nederlandse flora, deel 1, uitgestorven en zeer zeldzame planten.

Korte mededelingen

Wat zijn "avelen"?

Naar aanleiding van het artikel van Lever over "avelen" in het Natuurhistorisch Maandblad 75(3) p. 41 van dit jaar het volgende.

Uit de gegevens valt op te maken dat:

- (1) de vermelding van een "klein kruisnet" als toegestane vangmethode kennelijk duidt op een fijnmazig vangapparaat bedoeld voor de vangst van kleine vissen, en
- (2) zulke kleine vissen niet voor menselijke consumptie bedoeld waren en bovendien in de desbetreffende verordening de vissoort werd gespecificeerd, waardoor de vraag rijst waar die visjes dan wél voor dienden.

Het antwoord op de tweede vraag is m.i., dat het hier inderdaad om alvers te doen was, omdat de schubben van deze vissen in zeer fijn gemalen toestand en vermengd met een kleefmiddel worden gebruikt om de binnenkant van holle glaskralen te bekleden,

die dan als (goedkope) imitatie-parels in de handel worden gebracht. Ook worden dunglazen ballons e.d. daarmee inwendig bekleed voor de vervaardiging van "zilveren" kerstboomornamenten. Er is naar mijn gevoel geen alternatief en daarom moet met het woord avel(en) inderdaad alver(s) zijn bedoeld. Misschien kan iemand uitvorsen of vroeger (en nu nog?) in Limburg handel werd gedreven in al of niet tot smeersel verwerkte alverschubben. Ook haringschubben kunnen voor hetzelfde doel dienen en die zijn allicht goedkoper, waardoor de vangst van alvertjes voor dit doel wellicht niet langer lonend is.

De zilverachtige schittering van vischubben wordt veroorzaakt door de aanwezigheid van glinsterende guanine-kristalletjes, maar bij slechts een relatief gering aantal vissoorten komen deze in grotere hoeveelheden voor en zijn zij niet door een donker pigment gemaskeerd (bij alvers en o.a. haringachtigen). - Dit terzijde.

A.D.J. Meeuse

Hugo de Vries-Laboratorium

Plantage Middenlaan 2a

1018 DD Amsterdam

Onderkaken van Bosspitsmuizen gevraagd

De bij velen bekende Bosspitsmuis blijkt, zo heeft onderzoek in het buitenland inmiddels aangetoond, een gespleten persoonlijkheid te zijn. Men onderscheidt tegenwoordig namelijk *Sorex araneus*, de 'echte' Bosspitsmuis, naast *Sorex coronatus*, die in afwachting van een officiële Nederlandse naam, bekend staat als Beemdspitsmuis.

Tot voor kort waren beide soorten slechts van elkaar te onderscheiden door het nemen van een groot aantal schedelmaten. Een uiterst specialistisch onderzoek, dat voor de gewone veldwerker niet was weggelegd. Sinds dit jaar zijn evenwel kenmerken bekend geraakt, die het mogelijk maken om de twee spitsmuissorten op basis van enkele (voor deskundigen) eenvoudige schedelverschillen van elkaar te onderscheiden. Uiteraard is de Zoogdierenwerkgroep nu zeer benieuwd naar het voorkomen en de verspreiding van beide soorten in Limburg, temeer omdat al het materiaal nog opgenomen kan worden in de binnen afzienbare tijd te verschijnen landelijke zoogdierenatlas. Om deze reden willen wij alle lezers om hun medewerking vragen. U kunt meehelpen

door zoveel mogelijk onderkaken van Bosspitsmuizen te verzamelen. Een goede bron hiervoor zijn de braakballen van uilen. Al het materiaal kunt u vervolgens, voorzien van de verzameldatum en een goede vindplaatsaanduiding (bij voorkeur met de SOVON-kilometerhokcode), opsturen naar ondergetekende. Bij verzending per post bewijst het zich als bruikbaar om de onderkaken met een strook doorzichtige plakband op een stevig stuk karton te bevestigen. Al het materiaal wordt, tenzij u het geretourneerd wenst te hebben, in een bewijscollectie opgenomen. Tezijntijd zullen wij in dit tijdschrift verslag doen van de resultaten. Bij voorbaat reeds onze dank.

Zoogdierenwerkgroep,
W.G. Vergoossen
Brugweg 20, 6102 TK Echt

Geknipt voor U?! ✂

Op 17 oktober a.s. organiseert de vakgroep Maatschappelijke biologie van de Rijksuniversiteit te Utrecht een symposium onder de titel "Eenheid en verscheidenheid in natuur- en milieudoelstellingen".

Nadere informatie: drs. J. Dekker, tel. 030 - 392397 of 030 - 392377.

Op 22 oktober a.s. houden de Stichting Brabantse Milieufederatie en de Stichting Milieufederatie Limburg een studiedag in Weert over mogelijke en wenselijke saneringsmaatregelen voor de Kempen.

Nadere informatie: Stichting Milieufederatie Limburg, tel. 04407 - 2578.

Op 15 en 16 november a.s. houdt de Internationale School voor Wijsbe-

geerte te Leusden een conferentie over milieufilosofie.

Nadere informatie: Stichting Intern. School voor Wijsbegeerte, tel. 033 - 15020.

Op 24 januari 1987 organiseert de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierenbescherming een dag met lezingen over kleine en grote marterachtigen in Nederland. De lezingen worden gehouden te Utrecht, CSB-gebouw, Kromme Nieuwe Gracht 39 van 10.00 - 16.30 uur.

Nadere informatie: VVZ, Spruitenbosstraat 10, 2012 LK Haarlem.

Op 5 en 6 februari 1987 organiseert de Stichting Recreatie te Den Haag een congres over "natuurgerichte recreatie" in de Flevohof.

Nadere informatie: Stichting Recreatie, tel. 070 - 500111 (Hr. J. Verkade).

"Zoogdieren van de Benelux"

Lange, R., e.a. Jeugdbondsuitgeverij, 1986, 193 blz. afbn. lit. opg. reg.

Onlangs verscheen in een nieuwsbrief van de Contactgroep Zoogdierinventarisatie een boekbespreking door Johan Thissen (de landelijke coördinator van deze contactgroep). De meeste leden van de Zoogdierenwerkgroep van het Natuurhistorisch Genootschap zullen derhalve reeds zijn geïnformeerd. Het boek "Zoogdieren van de Benelux" verdient echter beslist ruimere aandacht. Daarom nogmaals de vrijwel letterlijke weergave van de genoemde bespreking:

"De auteurs van dit boek hebben er naar gestreefd een zo compleet en zo bruikbaar mogelijk veldgids samen te stellen, waarmee het mogelijk is alle in de Benelux in de vrije natuur voorkomende zoogdiersoorten (met uitzondering van de hoefdieren en de zeezoogdieren), alsmede hun schedels en sporen te herkennen. Hiertoe zijn determinatiesleutels op uitwendige en schedelkenmerken opgenomen, voorafgegaan door figuren waarin het nemen van benodigde lichaams- en schedelmaten op duidelijke wijze is aangegeven. Met de sleutels op schedelkenmerken is het doorgaans mogelijk afzonderlijke boven- en onderkaken op naam te brengen. Dit hoofdstuk is uitermate nuttig bij braakbalonderzoek en vormt een waardige opvolger van de inmiddels uitverkochte publicaties van Husson en van Van der Straeten. De sleutels zijn rijkelijk geïllustreerd met nauwkeurige tekeningen. Daarnaast worden van elke soort uiterlijke kenmerken en maten, biotoop, voedsel, gedrag, geluid, voortplanting en verspreiding uitgebreid besproken.

Om de bruikbaarheid van de uitgave te vergroten

is een uitgebreid hoofdstuk over allerhande onderzoekstechnieken (zoals braakballenonderzoek, onderzoek naar vleermuizen en onderzoek met behulp van life-traps), het verwerken van verkregen onderzoeksgegevens en enkele statistische wenken opgenomen.

Verspreid over de gehele uitgave wordt nuttige aanvullende literatuur opgegeven; achterin het boek zijn een lijst met algemene literatuur, een lijst van verenigingen, tijdschriften en belangrijke adressen, alsmede een verklarende woordenlijst opgenomen.

Het manuscript is door een aantal deskundigen doorgenomen en van op- en aanmerkingen voorzien. Het boek telt 193 pagina's en is door de degelijke uitvoering (zwaar papier, gebrocheerd en geplastificeerd) geschikt om in het veld te gebruiken. Het vermelden waard is verder nog een katern van 8 pagina's in vierkleurendruk met aquarellen van de zes algemeenste vleermuissoorten en alle soorten kleine zoogdieren van de Benelux, veelal in verschillende kleurvarianties. Deze en de meeste andere illustraties zijn origineel en speciaal voor deze uitgave vervaardigd.

Aangezien er geen vergelijkbare nederlandsstalige gids verkrijgbaar is, verwacht de Jeugdbondsuitgeverij dat deze uitgave in een grote behoefte zal voorzien. De uitgave werd mogelijk gemaakt dankzij subsidies van het Wereldnatuurfonds, Natuurmonumenten (Van Tienhoven Studiefonds) en het Jachtfonds.

Het is te verwachten dat het zoogdieronderzoek in Nederland door deze gids gestimuleerd zal worden. Het boek kan besteld worden door overmaking van f 16,50 per exemplaar op giro nr. 233040 van de Jeugdbondsuitgeverij te 's-Graveland onder vermelding van Zoogdieren-Benelux, waarna toezending zonder verdere kosten plaatsvindt.

Roofdieren In België en Nederland

Akkermans, R. en D. Criel (red.) Stichting Kritisch Faunabeheer, 1986. 63 blz. afbn., lit. opg. reg.

De Stichting Kritisch Faunabeheer heeft in samenwerking met de Nationale Campagne Bescherming Roofdieren (België) een zeer lezenswaardig boekje uitgegeven, dat is samengesteld door diverse auteurs die met een kritische kijk op 9 inheemse soorten de lezer veel informatie bieden.

Behalve de soort beschrijvingen zijn ook enkele hoofdstukken gewijd aan algemene zaken zoals functies van roofdieren, biotoopvernietiging, hondsdoelheid, wetgeving en natuurlijk jacht (het blijkt weer eens te meer dat jacht helemaal niet natuurlijk is). Alle hoofdstukken zijn voorzien van praktische literatuuropgaven, zij het dat het hoofdstuk over de functies van roofdieren wel erg summier is gedocumenteerd. Het boekje besluit met een verklarende woordenlijst. Een lijst met nuttige adressen voor verdere informatie over zoogdierbescherming en -studie was misschien meer op haar plaats geweest. Maar ondanks deze kritische kanttekeningen kan een ieder worden aangeraden het boekje aan te schaffen! Alleen al het hoofdstuk over hondsdoelheid zal de Limburgse lezers om extra aandacht vragen. Alleen al het feit dat in onze provincie (nog) zoveel roofdieren voorkomen, alleen al dat er nog zoveel gejaagd wordt, reden genoeg om uw kennis over roofdieren te laten toenemen. Na het lezen van het boekje resteert u misschien nog slechts één vraag: waarom heeft de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging nog nooit zo'n goed boekje uitgegeven?

F.S. van Westreenen